

Ta'lim Tizimidagi Yangiliklar

*Burxonidinova Xurshida Dilshodbek qizi*¹

Annotatsiya: Ushbu maqola zamonaviy ta'lim tizimida joriy etilayotgan innovatsion yondashuvlarni – shaxsiylashtirilgan ta'lim, STEAM modeli, gamifikatsiya va raqamli texnologiyalarni tahlil qiladi. Maqsad – bu yondashuvlarning ta'lim jarayoniga ta'sirini, o'quvchilarning ijodiy fikrlash va bilim olish jarayonini qanday yaxshilashini o'rganishdir. Shuningdek, maqolada O'zbekiston ta'lim islohotlarining ahamiyati va xalqaro ta'lim tizimlaridagi o'zgarishlarning ta'lim sifatiga ta'siri ko'rsatiladi. Innovatsiyalar yordamida ta'lim samaradorligini oshirishning turli metodlari muhokama qilinadi. Maqola kelajak avlodni mehnat bozoriga tayyorlashda ushbu yangiliklarning o'rnini ham yoritadi.

Kalit so'zlar: Innovatsion ta'lim, Shaxsiylashtirilgan o'qitish, STEAM yondashuvi, O'yinlashtirish (Gamification), Raqamli ta'lim texnologiyalari, Ta'lim islohotlari, Milliy va xalqaro ta'lim, Kompetensiyalarni rivojlantirish, XXI asr ko'nikmalari, O'zbekiston ta'lim tizimi.

Ta'lim Tizimining Tarixiy Rivojlanishi va Bugungi Kun Yondashuvlari

Ta'lim tizimining rivojlanishi ko'plab o'zgarishlarga duch kelgan va har bir davrning talablari asosida yangicha shakl va mazmun kasb etgan. Qadimgi sivilizatsiyalarda ta'lim din, falsafa va san'atga asoslangan bo'lib, yunon falsafachilari Platon va Aristotel ta'limning inson kamolotidagi ahamiyatini keng tahlil qilganlar. O'rta asrlarda esa ta'lim diniy bilimlarni yetkazishga yo'naltirilgan, shuningdek, Renessans davridan boshlab, insonparvarlik (gumanizm) ta'limi rivojlana boshlagan. XIX-XX asrlarda davlatlar ta'limni davlat darajasida boshqarishni boshladi, jismoniy, ijtimoiy va texnologik bilimlarni qamrab oladigan tizimlar shakllandi. Endilikda ta'lim tizimi faqatgina bilim yetkazish bilan cheklanmay, yosh avlodni kelajakdagi kasblarga va ijtimoiy hayotga tayyorlash, ularni texnologiyaga moslashtirishni ko'zda tutadi.

Raqamli va Shaxsiylashtirilgan Ta'lim

Raqamli Ta'lim Texnologiyalari: Zamonaviy ta'lim tizimi ko'p jihatdan raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan. Internet, kompyuter dasturlari, va mobil ilovalar orqali bilim olish jarayonini tez va qulay qilish imkoniyati mavjud. Masalan, *Khan Academy*, *Coursera*, *EdX* kabi onlayn platformalar turli fanlarda cheklanmagan miqdorda bilim olishga imkon yaratdi. Bunday platformalar yordamida talabalar uchun moslashuvchan va individual dasturlar shakllantirilishi mumkin.

Shaxsiylashtirilgan Ta'lim: Sun'iy intellekt (AI) texnologiyalari yordamida talabalar uchun individual o'quv rejalar tuzish imkoniyati kengaydi. Har bir o'quvchi o'z ehtiyojlari va qobiliyatlariga mos darslarni o'z sur'atida o'zlashtira oladi. Masalan, AQShdagi *Summit Learning* modeli o'quvchilarning qobiliyat va qiziqishlariga asoslangan shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturini taklif qiladi.

STEAM (Science, Technology, Engineering, Arts, and Mathematics) Yondashuvi

STEAM modeli ta'limga ilm-fan (Science), texnologiya (Technology), muhandislik (Engineering), san'at (Arts) va matematika (Mathematics) elementlarini integratsiya qilgan holda yondashadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning nazariy bilimlarini real hayotda qo'llash, ijodiy va analitik tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi. STEAM yondashuvi o'quvchilarning ijodkorlik va innovatsion fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan bo'lib, muammolarni yechishda ilg'or texnologik usullarni qo'llash, turli kasb va sohalarda qo'llanilishi mumkin bo'lgan kompleks ko'nikmalarni shakllantiradi.

¹ Andijon davlat pedagogika instituti kimyo yo'nalishi talabasi

O'yinlashtirish (Gamification) va O'quvchilarning Motivatsiyasi

Gamifikatsiya, ya'ni o'yin elementlarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish orqali o'quvchilarning motivatsiyasi va faol ishtirokini oshirish maqsad qilingan. Masalan, *Duolingo* kabi ilovalar til o'rgatish uchun o'yin mexanikalarini qo'llaydi. Har bir bosqichni muvaffaqiyatli yakunlagan o'quvchi mukofotlanadi, bu esa o'quvchilarni doimiy ravishda mashg'ulotlarga jalb qilish imkonini yaratadi. O'yin elementlari bilan boyitilgan ta'lim talabalarda qiziqishni oshirish, ularning faol ishtirokini rag'batlantirish va o'qitishni yanada qiziqarli qilish imkonini beradi.

Gamifikatsiyani tatbiq qilish usullari:

1. Interaktiv platformalar va mobil ilovalar: Elektron darslar va onlayn platformalar o'quvchilarga gamifikatsiyalashgan ta'lim imkoniyatlarini taqdim etib, o'yin elementlarini qo'llashni osonlashtiradi. Masalan, "Kahoot!", "Duolingo" kabi platformalar o'quvchilarni mavzularni o'rganish uchun interaktiv tarzda jalb qiladi.

2. Simulyatsiyalar va virtual muhitlar: Aniq fanlarni, masalan, biologiya yoki geografiyani o'rgatishda virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalardan foydalanish o'quvchilarning qiziqishini oshiradi.

3. Kvestlar va hikoyaviy yondashuvlar: Hikoyalar va topshiriqlar shaklida taqdim etilgan kvestlar o'quvchilarni mavzuni chuqurroq o'rganishga undaydi.

4. Guruhli o'yinlar va tadbirlar: O'quvchilar o'rtasida jamoaviy loyihalarni o'yin shaklida tashkil qilish orqali hamkorlik va muloqot ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.

Milliy va Xalqaro Ta'lim Islohotlari

Xalqaro Tajribalar: Butunjahon Banki va YUNESKO kabi xalqaro tashkilotlar ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha dasturlarni qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, YUNESKOning raqamli savodxonlik va shaxsiylashtirilgan ta'lim dasturlari xalqaro miqyosda muvaffaqiyatli qo'llanmoqda. Shu bilan birga, Finlandiya, Kanada va Singapur kabi davlatlarning ta'lim tizimi innovatsion va shaxsiylashtirilgan yondashuvlari bilan namuna bo'lib kelmoqda.

O'zbekistondagi Islohotlar: O'zbekiston ta'lim tizimida so'nggi yillarda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. Bu islohotlar raqamli texnologiyalarni joriy qilish, xalqaro standartlarga asoslangan yangi o'quv dasturlarini ishlab chiqish va STEAM fanlarini rivojlantirishga qaratilgan. 2021 yilda qabul qilingan qarorlar orqali O'zbekistonda xalqaro fan olimpiadalariga tayyorlanish, raqamli savodxonlikni oshirish va malakali kadrlarni tayyorlash bo'yicha yangi dasturlar amalga oshirilmoqda.

Kelajakdagi Ta'lim Istiqbollari: Kompetensiyalar va 21-Asr Ko'nikmalari

Bugungi zamonaviy ta'limning asosiy vazifasi talabalarga faqatgina nazariy bilimlarni berish emas, balki ularga zamonaviy jamiyatda zarur bo'lgan ko'nikmalarni, ya'ni XXI asr kompetensiyalarini shakllantirishdan iboratdir. Ushbu kompetensiyalar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Texnologik Ko'nikmalar: Dasturlash, raqamli muloqot va axborot xavfsizligi.

Ijtimoiy va Emotsional Ko'nikmalar: Jamoada ishlash, hamdardlik, tanqidiy fikrlash.

Muammolarni Yechish va Innovatsion Yondashuvlar: Muammolarni yechishda kreativ va analitik yondashuvlar.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida talabalarning individual qobiliyatlarini rivojlantirish va ularni jamiyatda faol ishtirok etishga tayyorlash muhim hisoblanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Talabalarga har tomonlama rivojlanish imkoniyatlarini taqdim etish orqali ularni kelajakda ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini mustahkamlash ko'zda tutiladi. Ta'lim tizimidagi innovatsiyalar va islohotlar jamiyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Zamonaviy

yondashuvlar yordamida ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilish, yoshlarning texnologiyaga qiziqishini oshirish, va har tomonlama rivojlangan, malakali kadrlarni tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi. Ta'limning uzluksizligini ta'minlash, raqamli texnologiyalarni keng joriy qilish orqali yanada samarali tizim yaratish bugungi ta'limning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lib qoladi

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xalq ta'limi vazirligi. (2023). *Ta'lim tizimida innovatsion texnologiyalarning o'rni*.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2019-yil 29-aprel). *Ta'lim sifatini oshirish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida*.
3. S. T. Sattorov. (2021). *Innovatsion texnologiyalarni ta'limda qo'llashning samaradorligi*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. Vygotsky, L. S. (1978). *Jamiyatda ong: Yuqori psixologik jarayonlarning rivojlanishi*. Harvard University Press.
5. G. Norqobilov. (2020). *O'qitishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash*. Toshkent: Universitet nashriyoti.

